

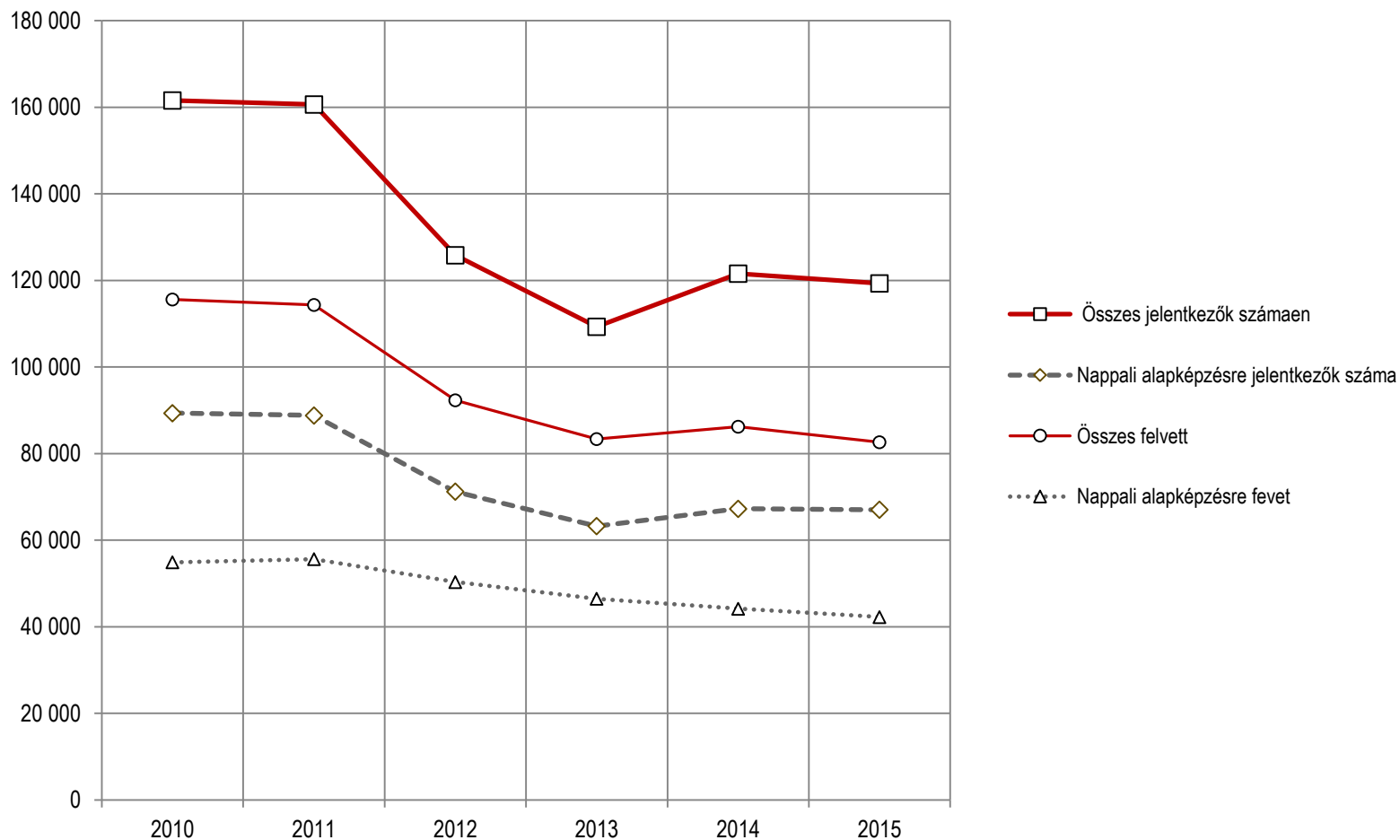
A gazdaságtudományi szakokról a képzési terület párhuzamos akkreditációja kapcsán

Temesi József, professor emeritus
Budapesti Corvinus Egyetem,

MAB műhelykonferencia

2016. május 26.

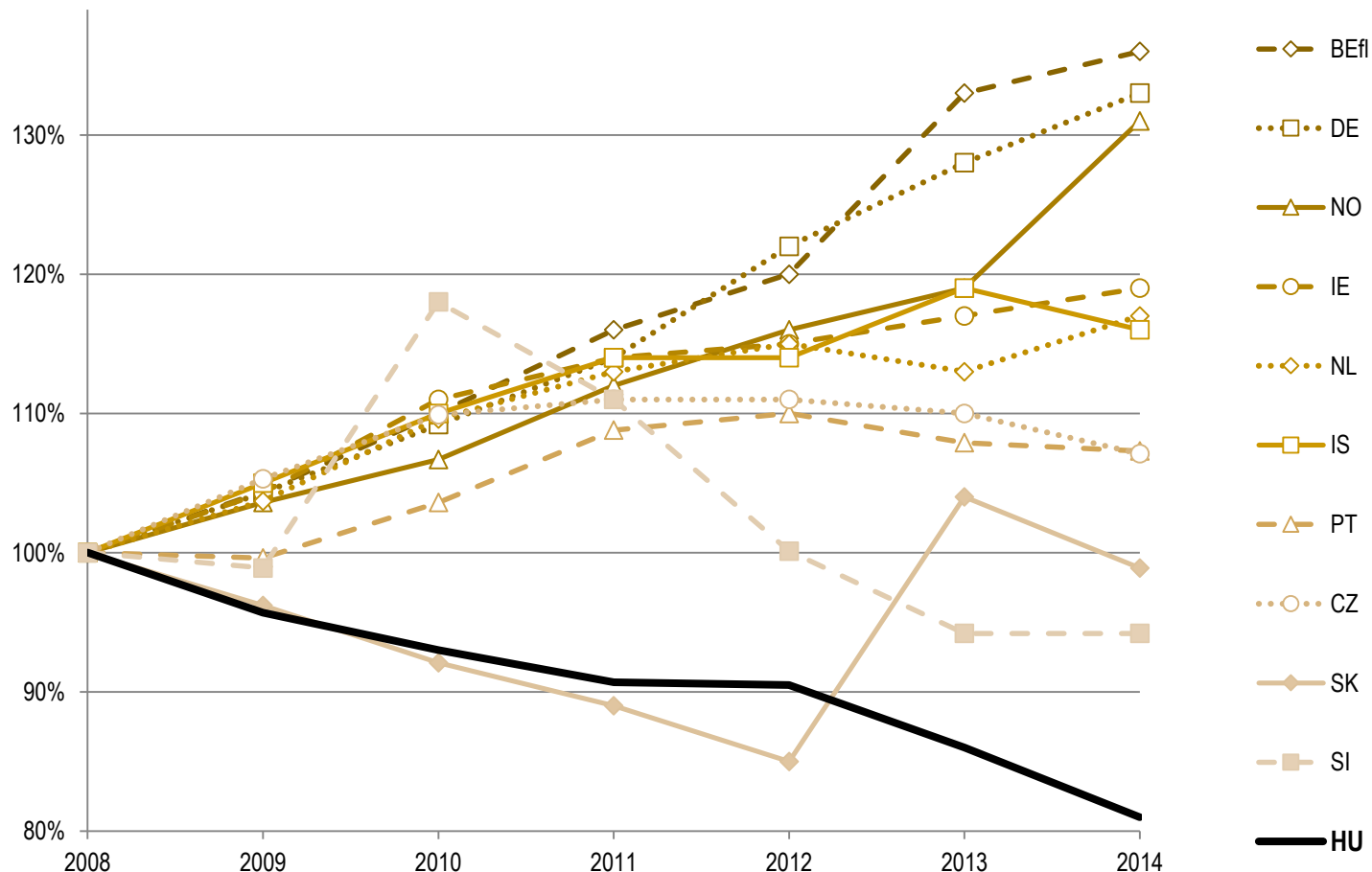
A felsőoktatásba jelentkezők és felvettek számának alakulása 2010-2015 (Felvi adatok)

Az MTM diplomázók aránya a fejlett országok csoportjaiban

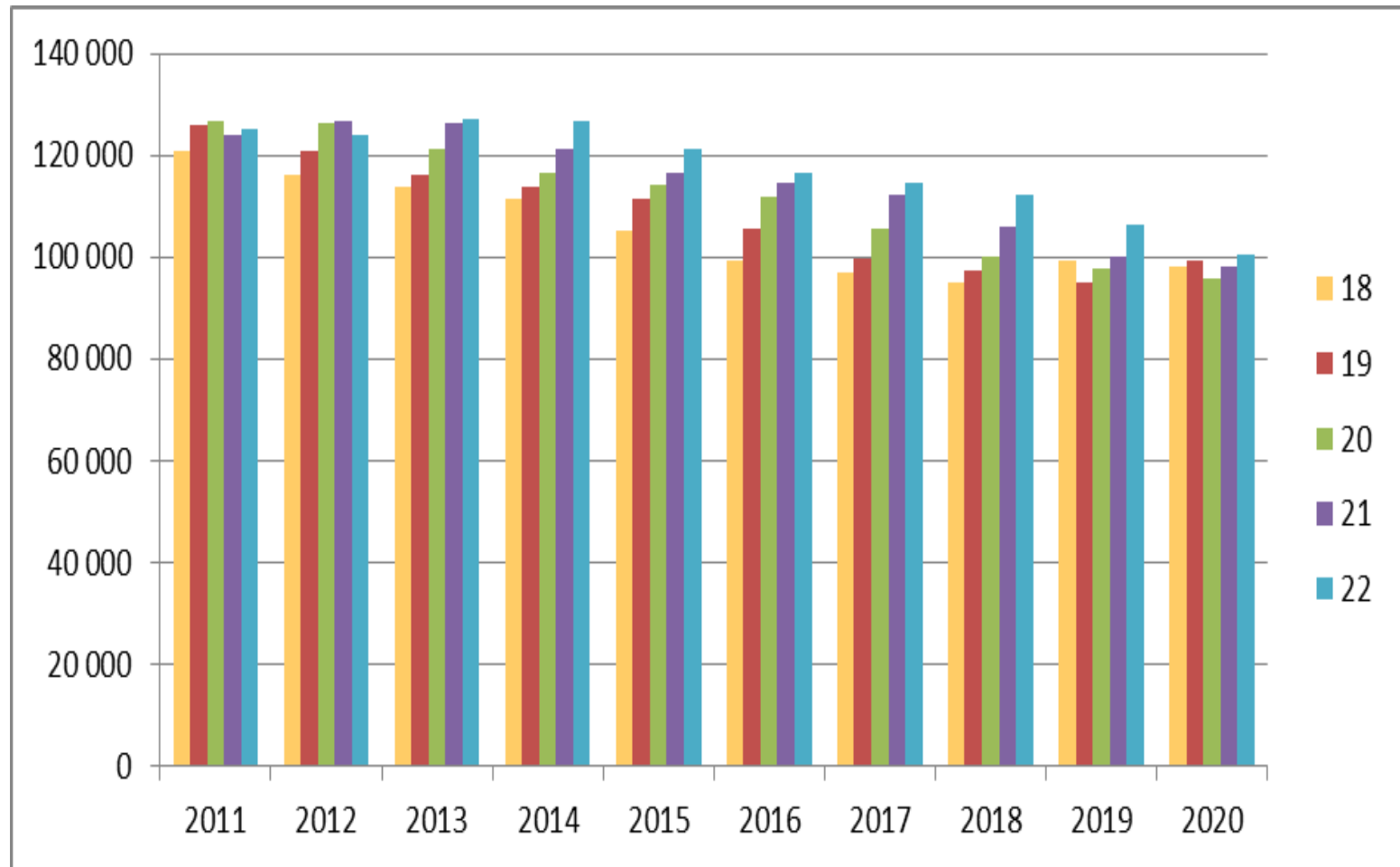
Hallgatói létszámváltozások 2008-2014

Forrás: <http://www.eua.be/publicfundingobservatory>

Demográfiai helyzet:

A 18-22 évesek száma a magyar népességben 2020-ig

50 ország felsőoktatásának rangsora

Rang	Ország	Pontszám	Rang	Ország	Pontszám
1	Amerikai Egyesült Államok	100,0	26	Csehország	58,2
2	Svédország	86,7	27	Olaszország	53,7
3	Kanada	82,9	28	Malajzia	53,4
3	Dánia	82,9	29	Magyarország	52,5
5	Finnország	82,2	30	Szaúd-Arábia	52,4
6	Svájc	81,5	31	Lengyelország	50,8
7	Hollandia	80,4	32	Görögország	50,3
8	Egyesült Királyság	79,2	33	Chile	49,1
9	Ausztrália	78,0	34	Szerbia	48,7
10	Szingapúr	76,3	35	Kína	48,6
11	Norvégia	75,0	35	Oroszország	48,6
12	Ausztria	73,7	37	Szlovákia	47,9
13	Belgium	73,1	38	Brazília	46,1
14	Németország	71,1	39	Románia	45,4
15	Hong Kong	70,6	40	Bulgária	45,0
16	Új-Zéland	70,4	41	Argentína	44,9
17	Írország	69,7	42	Thaiföld	43,9
18	Franciaország	68,7	42	Ukrajna	43,9
19	Izrael	68,5	44	Horvátország	43,7
20	Japán	64,9	45	Dél-Afrikai Köztársaság	43,4
21	Korea	61,6	46	Mexikó	42,6
22	Tajvan	61,3	47	Törökország	39,1
23	Spanyolország	61,1	48	Indonézia	38,5
24	Portugália	60,3	49	Irán	37,8
25	Szlovénia	59,6	50	India	36,8

Forrás: <http://www.universitas21.com/>

A gazdasági fejlettséghez viszonyított rangsor

Rang	Ország	% elt	Rang	Ország	% elt
1	Svédország	17,4	26	Szlovénia	-11,3
2	Finnország	16,2	27	Norvégia	-12,8
3	Dánia	16,0	28	Csehország	-13,8
4	Szerbia	13,3	29	Görögország	-15,8
5	Új-Zéland	12,7	30	Korea	-16,2
6	Egyesült Királyság	9,7	31	Szingapúr	-16,3
7	Kanada	8,8	32	Tajvan	-16,8
8	Portugália	6,5	33	Lengyelország	-17,7
9	Kína	6,3	34	Horvátország	-18,0
10	Hollandia	5,1	34	Japán	-18,0
11	Svájc	4,8	36	Oroszország	-18,1
12	Ausztrália	4,0	37	Ukrajna	-18,5
13	Izrael	3,6	38	Chile	-20,1
14	Belgium	3,2	39	Hong Kong	-20,5
15	Amerikai Egyesült Államok	2,0	40	Thaiföld	-20,7
16	Magyarország	0,4	41	Argentína	-23,2
17	Dél-Afrikai Köztársaság	-0,5	42	Románia	-24,0
18	Brazília	-3,3	43	Olaszország	-24,5
19	Ausztria	-4,0	44	Mexikó	-25,1
20	Németország	-4,4	45	Törökország	-27,1
21	Franciaország	-5,7	46	Irán	-28,3
22	Malajzia	-6,5	47	Szaúd-Arábia	-29,8
23	India	-7,1	48	Bulgária	-31,6
24	Írország	-8,5	49	Szlovákia	-39,5
25	Spanyolország	-10,4	50	Indonézia	-44,1

Forrás: <http://www.universitas21.com/>

% elt = az egy főre jutó GDP alapján várható értéktől való százalékos eltérés

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja

MAB műhelykonferencia 2016. május 26.

Universitas 21 elemzés

- Magyarország a fejlettségének megfelelően a középmezőnyben helyezkedik el
- 2012-2014: romló helyezés, elsősorban a csökkenő kormányzati kiadásoknak köszönhetően
- A régió országai között relatíve jól szerepelünk

Szakok száma a bolognai rendszerben

Alapképzés: 2007: 136 szak – 2014: 161 szak

- művészeti: 22; művészetközvetítési: 21; agrár: 17; hitéleti: 14; orvos és eü: 13; **gazdaságtudományi: 10**; ... jogtudományi és igazgatási: 6; ...; informatika: 3

Részesedés a hallgatói létszámból: 22-25%

Mesterképzés: 2007: 101 szak – 2014: 299 szak

- bölcsész: 82; művészeti: 45; műszaki: 42; ...; agrár: 22; **gazdaságtudományi: 14**; ...

Részesedés a hallgatói létszámból: 20-22%

Gazdaságtudományi képzés

A fő számok

- Összesen **31 intézmény**: 16 egyetem és 15 főiskola indít gazdaságtudományi szakokat
- Képzések: 93 gazdálkodási és 11 közgazdasági alap; 81 gazdálkodási és 10 közgazdasági mester = **195 képzés** 2015-ben
- Végletek: **1 képzés: 7 intézmény**, 2 képzés: 3 ↔ 13 képzés ME, PE, PTE, **22 képzés: BCE**

A gazdaságtudományi alapszakok felvételi számai 2009-2015 (Felvi adatok)*

Alapszakok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gazdálkodási							
emberi erőforrás menedzsment	731	637	814	482	704	823	805
gazdálkodási és menedzsment	5744	5352	5022	3129	3182	3208	2760
kereskedelem és marketing	2567	2261	2697	1854	1793	1702	1646
nemzetközi gazdálkodás	1616	1779	1627	1278	1211	1111	1148
pénzügy és számvitel	3040	2870	2601	1792	1681	1582	1532
turizmus-vendéglátás	4065	3412	3207	2523	2318	1937	1788
Összes gazdálkodási alapszakos	17763	16311	15968	11058	10889	10363	9679
Közgazdasági							
alkalmazott közgazdaságtan	269	284	268	289	148	108	119
gazdaságelmélet	72	70	64	63	43	55	58
közszolgálat	243	185	153	92	16	0	18
Összes közgazdasági alapszakos	584	539	485	444	207	163	195

* A keresztféléves adatok nélkül. Ezek átlaga az utolsó 5 évben a gazdaságtudományi területen évente összesen 250 fő, országosan 450 fő – elhanyagolható.

A gazdálkodási alapszakok felvételi arányai

- A hat üzleti szakon összesen: 17 763 – 10 360: 58%, azaz majdnem az öt évvel ezelőttinek a fele!
- A korábbi szelektív felsőoktatásból kiszorultak beáramlása az esti-levelező tagozatokra 2006-ban csúcspontjára ér, ezután radikálisan csökken a jelentkezés és a felvétel (2009-ről 2014-re 54%-kal csökken a felvettek száma).
- Nappali 10 932 – 7192: 66%.
Esti-levelező: 6831 – 3168: 46%

A felvételi rendszer változásai 2009 és 2014 között

Alapszak:

- az államilag finanszírozott helyek elosztásában a gazdálkodási szakok diszpreferálása, majd magas küszöb-pontszámok felállítása
(2009: 6700 államilag finanszírozott helyre felvett alapszakos hallgató; 2012: 120 fő; 2014: 1050 fő),
- minimális ponthatár emelése,
- hallgatói szerződések bevezetése.

A gazdaságtudományi mesterszakok felvételi számai 2009-2015 (Felvi adatok)

Mesterszakok	2009/2010		2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015
	Á+P	K	Á+P	K	Á+P	K	Á+P	K	Á+P	K	Á+P	K	Á+P
Gazdálkodási													
BPM	36	0	53	0	55	0	50	0	56	0	50	0	40
logisztikai mgmt	61	44	164	111	200	117	207	94	191	170	231	190	282
marketing	296	382	353	294	306	228	211	174	184	160	318	201	336
MBA	219	20	227	43	196	47	222	22	186	32	218	25	215
nemzetközi	310	116	313	115	262	92	214	43	206	49	176	32	220
pénzügy	363	107	430	151	429	134	471	167	430	190	384	230	385
reg. és körny gazd	105	101	91	108	132	94	49	71	32	40	55	16	23
számvitel	143	151	224	141	249	94	253	136	200	144	235	153	219
turizmus mgmt	205	14	143	40	126	10	101	9	79	14	56	20	65
vállalkozásfejl	455	208	292	219	243	205	182	189	260	163	256	199	274
vez-szerv	510	297	601	303	619	317	590	257	519	280	562	307	581
Összes gazd. mester felvétel	2703	1440	2891	1525	2817	1338	2550	1162	2343	1242	2541	1373	2640
Közgazdasági													
gazdmat elemző	9	0	0	0	10	0	10	0	0	0	0	0	0
közp elemző	65	7	66	3	63	5	115	1	88	3	89	0	69
közp gazd és kpol	100	26	87	5	90	9	63	0	29	0	63	0	45
Összes közp. mester felvétel	174	33	153	8	163	14	188	1	117	3	152	0	114

A gazdálkodási mesterszakok sajátosságai

- Országos szinten az államilag finanszírozott helyeknek köszönhetően nem érvényesül a csökkenő trend.
- A 11 szak közül 2 szaknál látunk 2012-vel kezdődő erőteljes csökkenő tendenciát a felvételekben: regionális és környezeti gazdaságtan, turizmus menedzsment.
- A keresztféléves felvett létszám eléri az általános + pótfelvételiben felvettek 50-60%-át.

Közgazdasági szakok

- **Alapszakok:** 2009: a teljes létszám 584 fő (515 nappali, 306 állami finanszírozású), ebből 269 alkalmazott közgazdaságtan szakos.
- Felvételi: 2009: 600, 2012: 400, 2015: 200 fő
- A közszolgálati szak „elfogyott”.
- A **mesterszakok** létezése indokolt, ám a képzések nagy száma már kevésbé.
- Itt a gazdaságmatematikai elemző szak tűnt el.
- Új, integrált szak indítása: gazdaságelemző alap + gazdaságmatematikai elemző mester

Intézményi helyzet

- Az intézmények az évezred első évtizedének magas létszámaira (amely 2005/2006-ban tetőzött) építették ki kapacitásaikat. 2012 óta egyértelműen változáskezeléssel (időnként válságkezeléssel) kellett (volna) foglalkozniuk.
- Adaptáció helyett panaszkodás, lobbizás, csodavárás. Kevés helyen kezdődött el egy stratégiai váltás: a szakok, képzési formák, kihelyezett tagozatok konszolidációja.
- Tipikusan eltérő helyzet: Budapest – vidék; magán – állami intézmény; többkarú nagy intézmény – kis méretű intézmény; szűk, elsősorban gazdasági profil – több területen tág portfólió.
- Piaci hatások és állami beavatkozás.

Két nyugtalanító probléma 1

Lemorzsolódás

- A felvett hallgatók nagy százaléka (8-12%) **egyáltalán nem iratkozik be.**
- A beiratkozottaknál a nappali tagozaton mintegy 15-30%, az esti-levelező tagozaton pedig 20-40% körül van a **törlés.** (Ezt az FIR statisztikák mutatják.)
- **Okok:** a tanulmányi meg nem felelés tagozattól függően játszik kisebb vagy nagyobb szerepet. Magas a más szakra történő átlépések aránya. Ugyancsak magas arányú a tanulmányok önkéntes abbahagyása, ahol az egyik tényező – különösen az önfinanszírozás általánossá válásával – a fizetőképesség vagy hajlandóság hiánya.

Két nyugtalanító probléma 2

A végzés elhúzódása vagy elmaradása

- A hallgatók mintegy 25-50%-át érinti. Nagy részben – de nem kizárólag – a nyelvvizsga követelmény az ok.

Mindkét tényező az amúgy is csökkenő létszámokat apasztja tovább az intézményen belül!

OH részletes statisztikai adatok léteznek (FIR).

MAB felülvizsgálat: tanulságok 1

Erőteljes, gyakran megjelenő problémák

A KKK formális betartása mellett is megjelennek negatív jelenségek a **tantervekben:**

- elbillenő szaktárgyi struktúrák (azt tanítjuk, amit tudunk),
- elaprózottság, sok tárgy, sok vizsga – kis kreditértékű tárgyak,
- az „ÉS szakok” kiegyensúlyozatlansága (pl. kereskedelem és marketing, regionális és környezeti gazdaságtan, nemzetközi gazdaság és gazdálkodás).

Az oktatásban, számonkérésben:

- elavult ismeretek, tankönyvek jelenléte,
- hagyományos oktatási formák túlsúlya (főleg alapszakon).

Az oktatói állományban a formális megfelelés mellett:

- a közép-korosztály hiánya,
- súlytalan, a szak szempontjából irreleváns tudományos háttérű szakvezetők.

Az oktatók tudományos teljesítményében

- kiegyensúlyozatlanság a tanári kar egészét tekintve,
- nem a szak profiljába tartozó publikációs tevékenység,
- a nemzetközi publikációk kis száma.

Mindezek csak akkor vezettek az akkreditáció megvonására, ha halmozottan és súlyos mértékben (formális követelményeket is megsértve) fordultak elő, de **sűrűn adtak okot monitoring-vizsgálat előírására.**

MAB felülvizsgálat 2

A vizsgálat specifikusan nem tért ki rájuk, de felszínre kerültek

- csak úgy tudják a kis létszámú szakokat életben tartani, hogy nagymértékű a tantervi átfedés intézményen belül,
- a nappali tagozatos hallgatók nagy hányada rész-vagy teljes állásban dolgozik,
- a szakok és a munkáltatói környezet kapcsolata esetleges,
- a végzettekről kevés az adat, egyelőre a DPR nem tud szakspecifikus elemzéseket szolgáltatni,
- az idegen nyelven folyó képzésekben az oktatók nyelvtudása kérdéses; ezeknek a képzéseknek az akkreditációja nem megnyugtatóan rendezett.

MAB felülvizsgálat: javaslatok 1

- Nem a szakok számának csökkentése, hanem az intézményi portfóliók felülvizsgálata (a fenntartó és az intézmény megbeszélése alapján, a konzisztóriumok bevonásával) emelheti a hatékonyságot és növelheti a minőséget.
- Jobban működő ösztönzési rendszerre van szükség az oktatók tudományos teljesítményének javítása érdekében: publikációs és konferencia részvételi alapok; kötelező kutatói év; az iparral történő kutatási együttműködések ösztönzése.
- Nyitásra lenne szükség az oktatói kar nemzetköziesítésében.

MAB felülvizsgálat: javaslatok 2

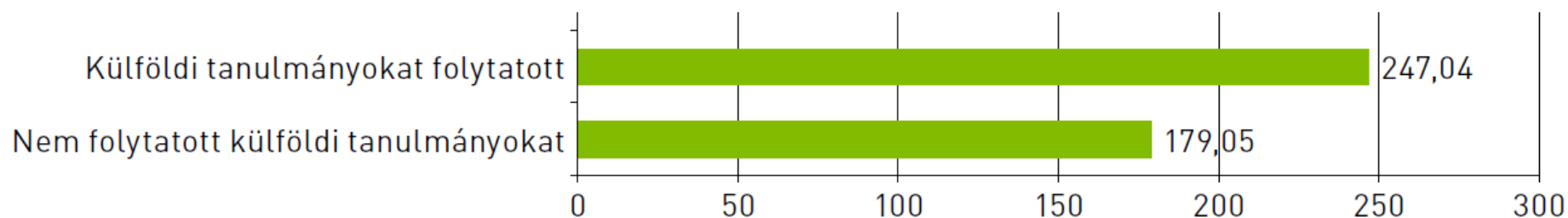
- Időszerű lenne a szak-akkreditációs követelmények felülvizsgálata, az elavult elemek törlése, új elemek beemelése (pl. oktatók terhelési mutatói, nemzetköziesítési mutatók, az MTMT formális felhasználása, a FIR adatainak kötelező megjelenítése, a szak költségelemzése – ez egyébként törvényi követelmény(!), a honlapok értékelése, stb).

Gazdaságtudományi szakokon végzettek elhelyezkedése, jövedelme

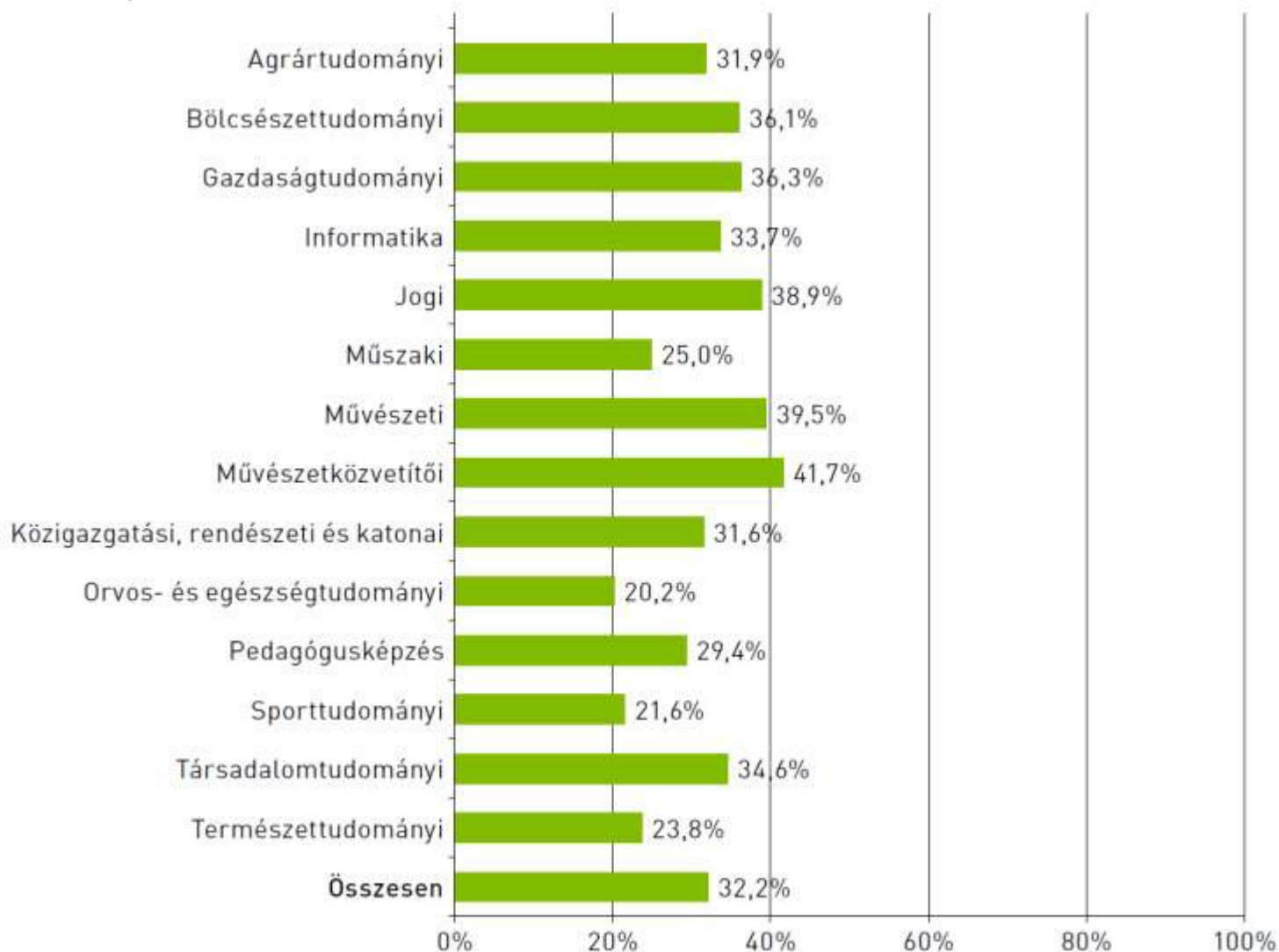
A magyarországi Diplomás Pályakövető Rendszer (DPR) keretein belül 2013 tavaszán 32 felsőoktatási intézmény gyűjtött adatokat végzettjeiről és hallgatóiról. A hazai pályakövetési rendszer negyedik évében zajlott adatfelvételek köre az egy, három és öt éve abszolutóriumot szerzettek csoportjára terjedt ki.

A programban résztvevő intézmények a 2008-ban, 2010-ben, illetve 2012-ben abszolutóriumot szerzett végzettjeik teljes körét keresték meg online kérdőívek segítségével. Az országos DPR adatbázis az intézményi megkeresésre válaszoló végzettek adataiból épült fel. Az átlagos válaszadási ráta 16,3 százalékos. A válaszadók teljes létszáma 24 233 fő.

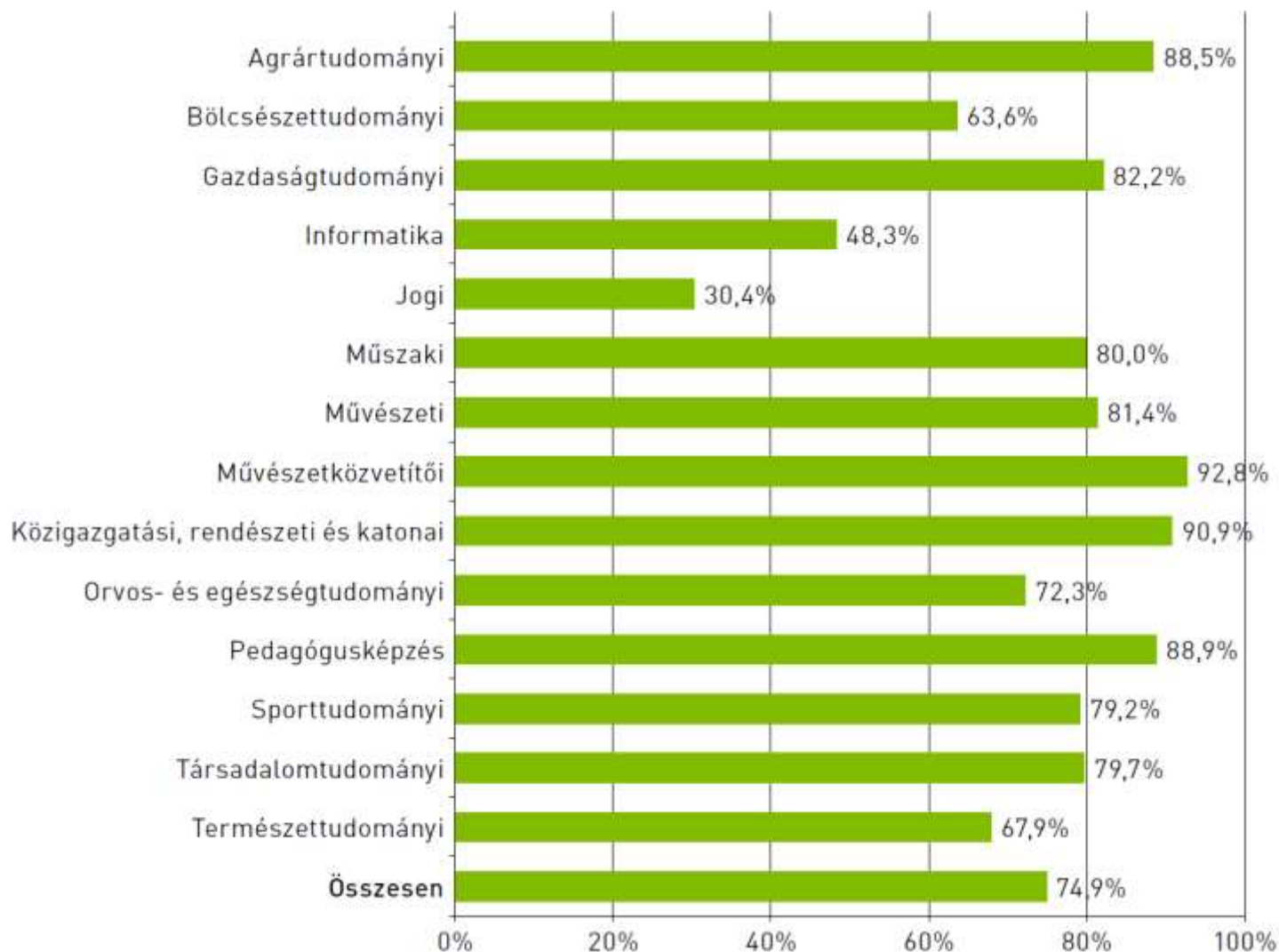
Frissdiplomás havi nettó átlagjövedelmek a végzettséget megelőző külföldi tanulmányok szerinti bontásban (havi nettó ezer Ft)

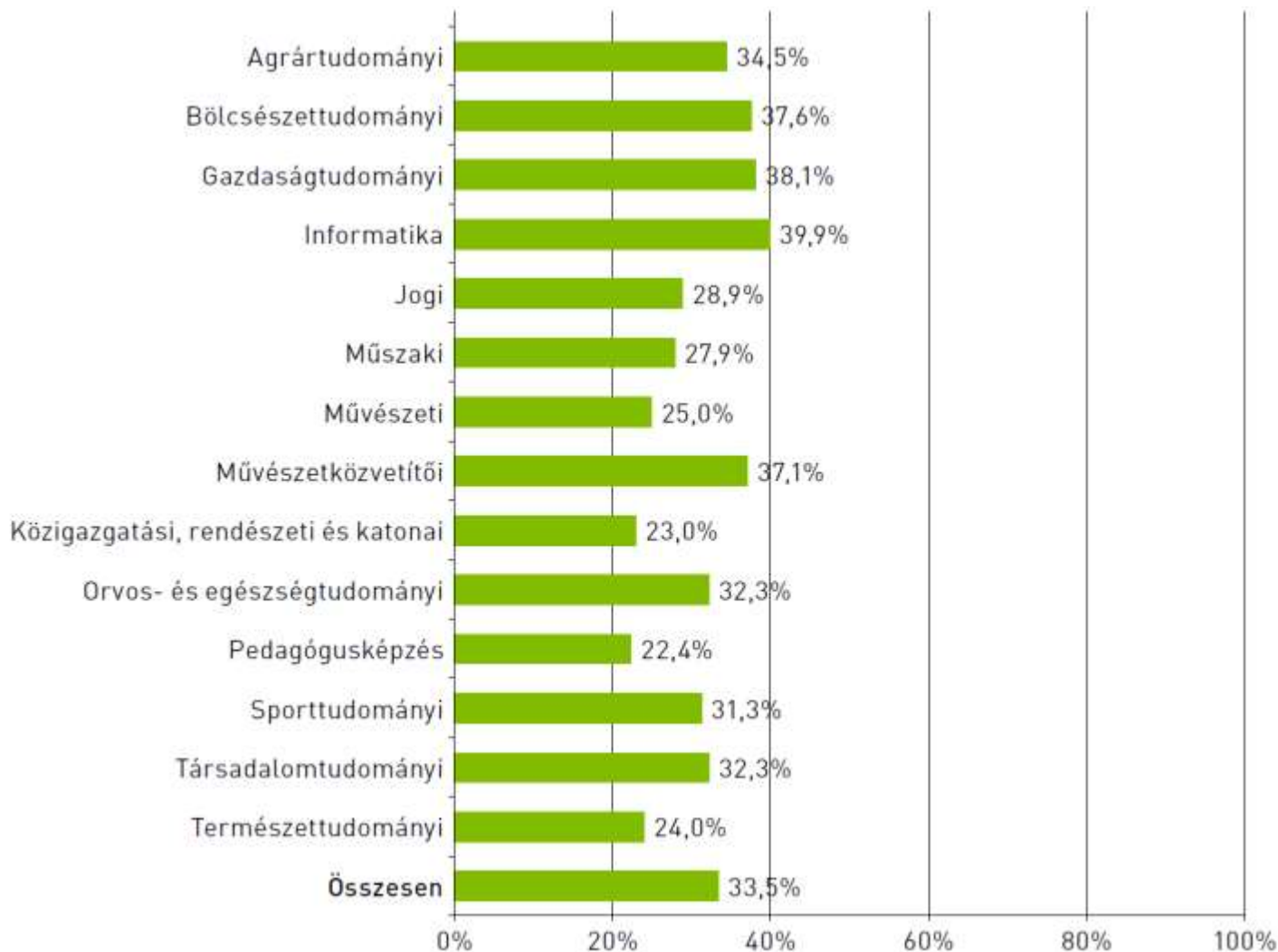
Közvetlenül az abszolutórium után nem diplomázottak képzési területi aránya

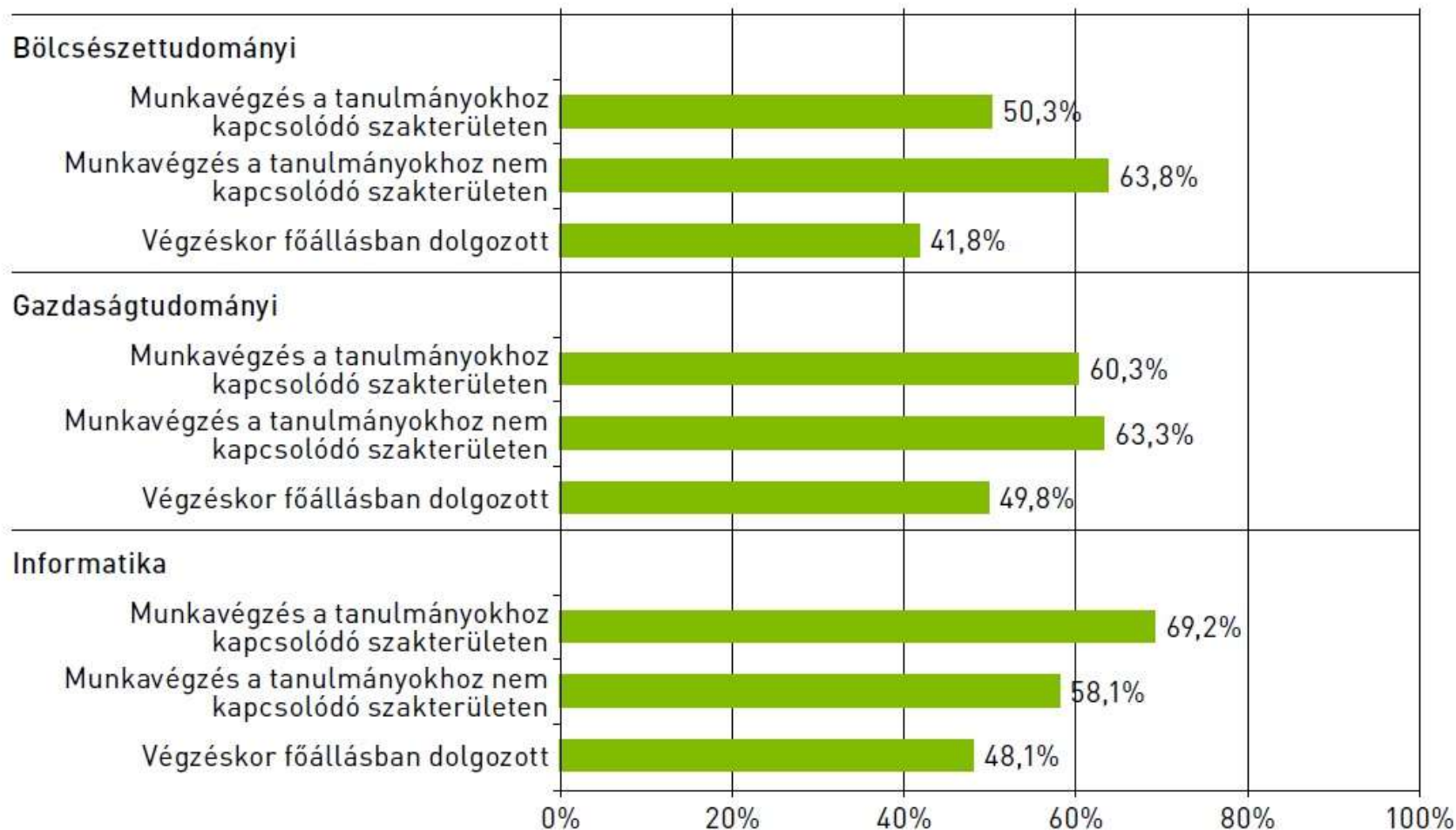
A diplomaszerezés kitolódása a nyelvvizsga hiánya miatt képzési területenként

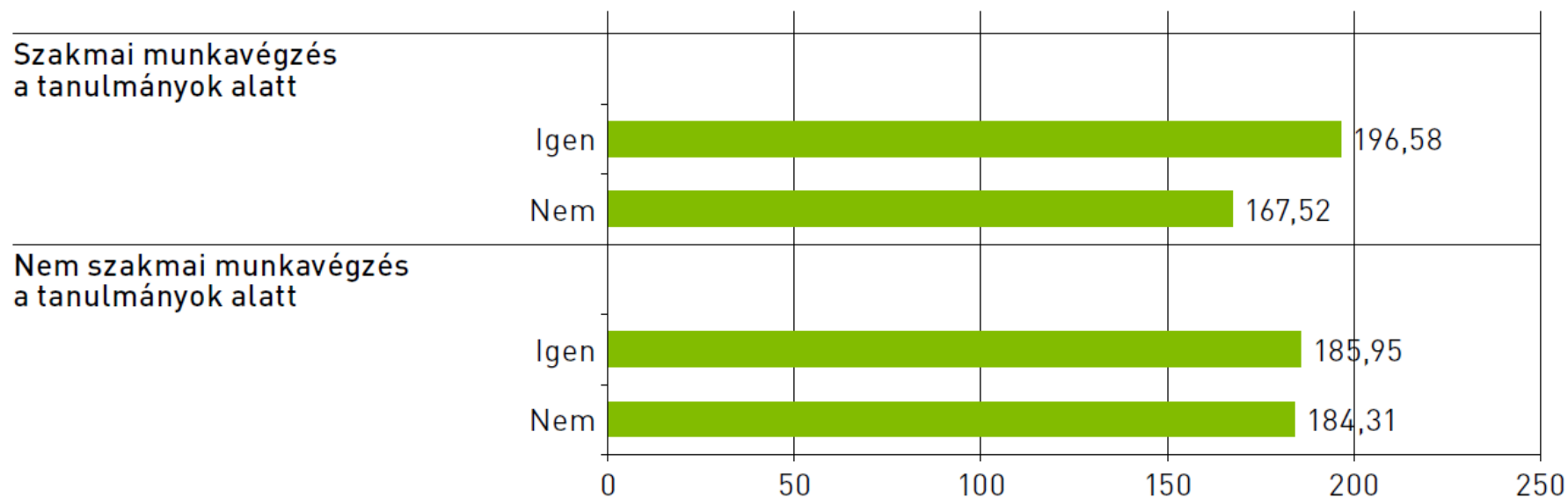
A diplomaszerezés kitolódásának hatását a munkaerő-piaci érvényesülésben nem érzékelők aránya képzési terület szerint

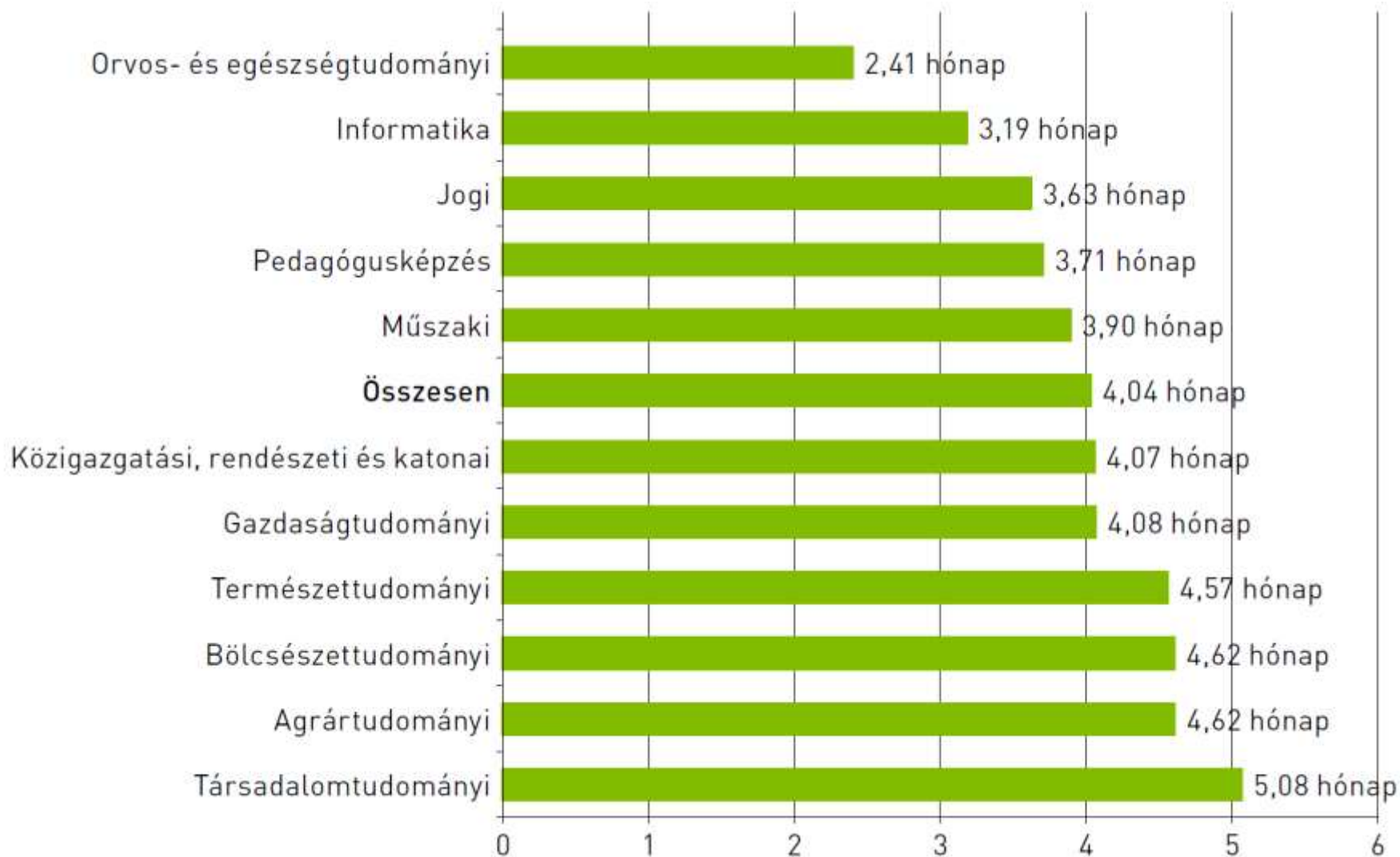
Munkavégzés a tanulmányok alatt képzési területi bontásban

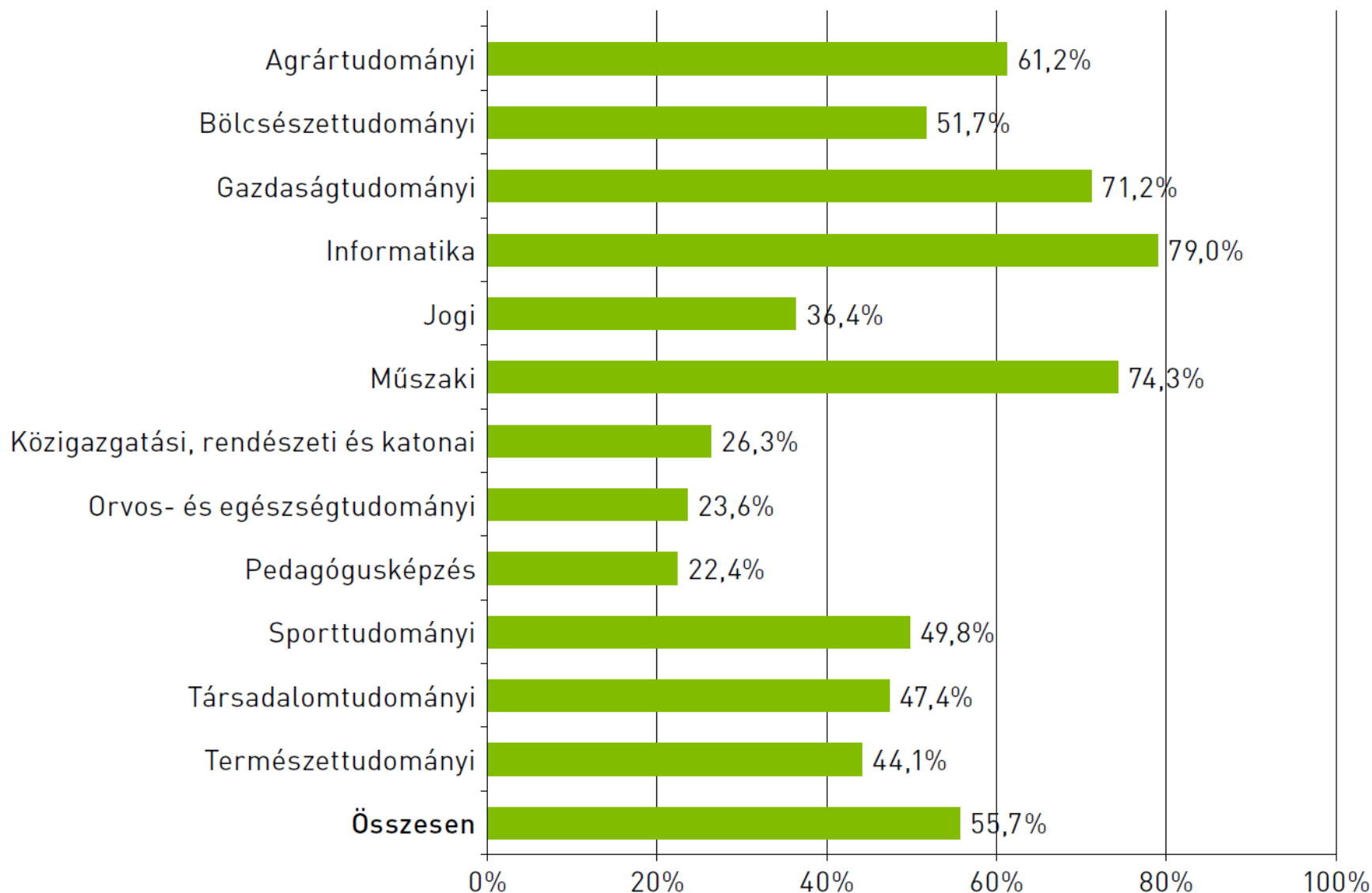
Frissdiplomás havi nettó átlagjövedelmek a végzettséget megelőző munkatapasztalat szerinti bontásban

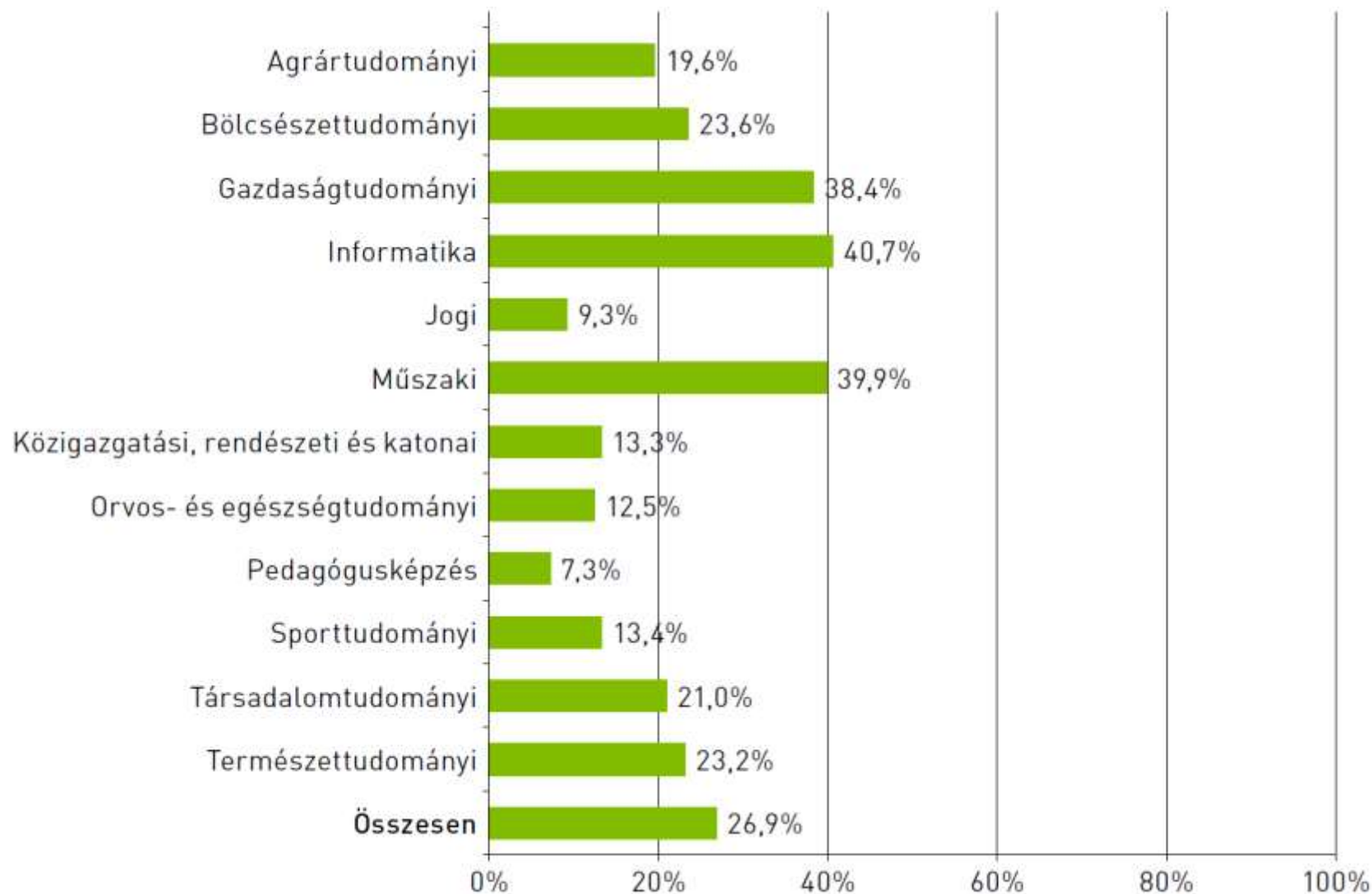
A diploma utáni első állás keresésének átlagos ideje képzési terület szerinti bontásban

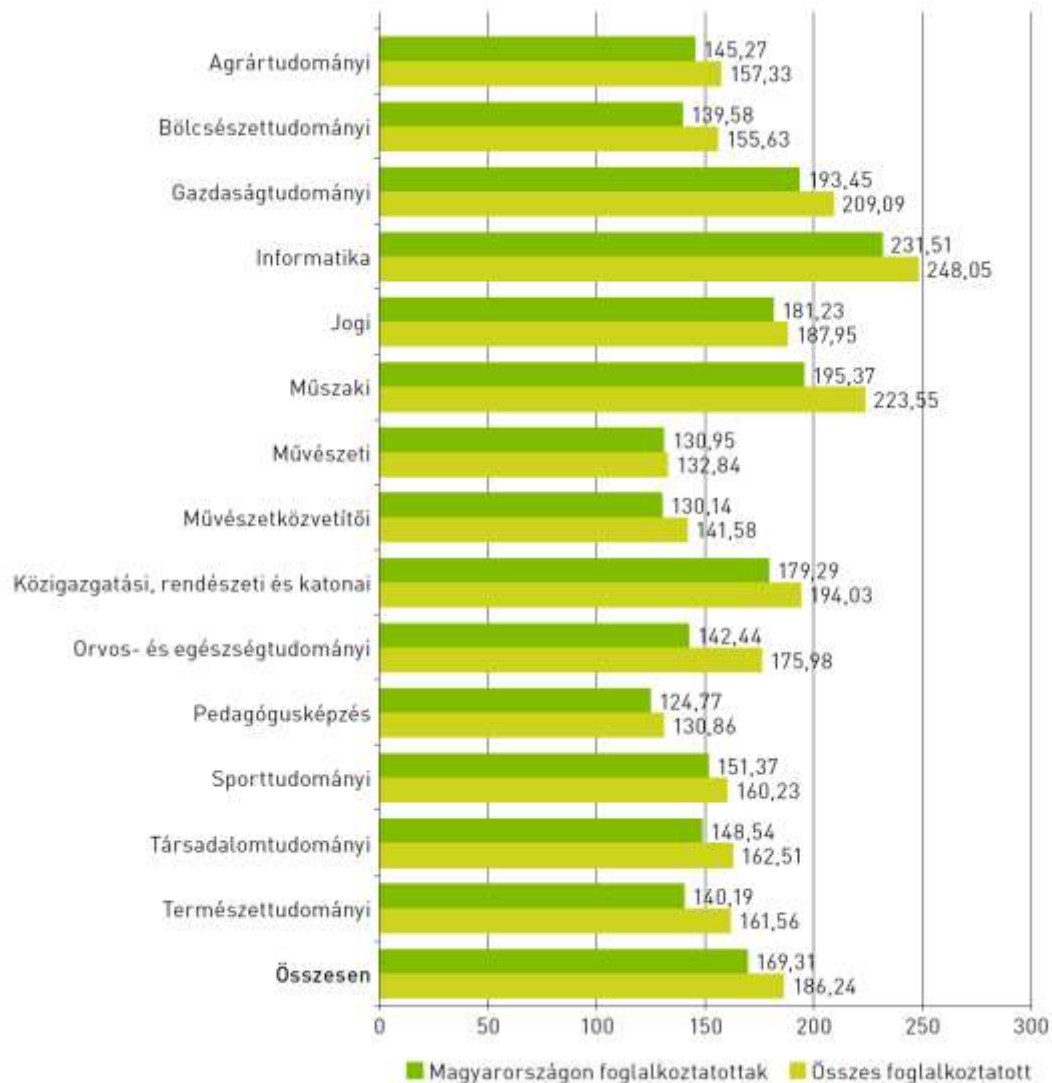
Magántulajdonú cégnél dolgozók aránya képzési területi bontásban

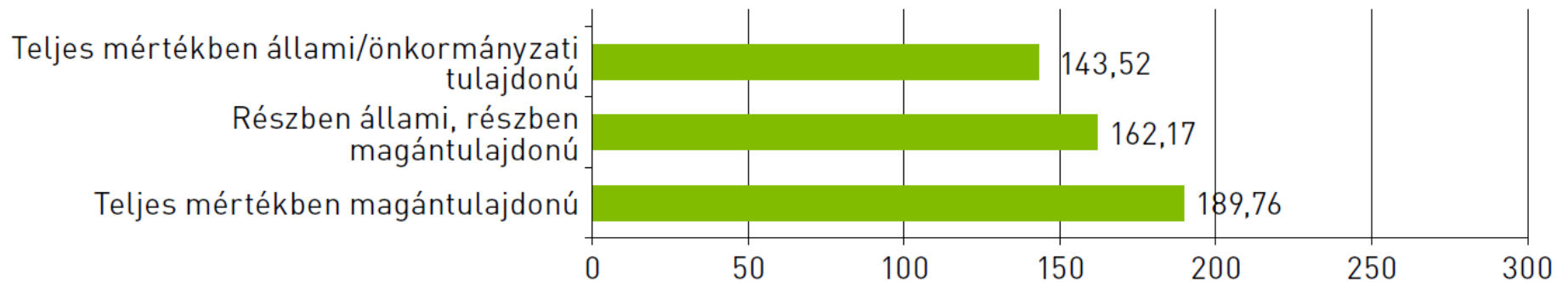
A teljes mértékben külföldi tulajdonú cégeknél dolgozók aránya képzési területi bontásban

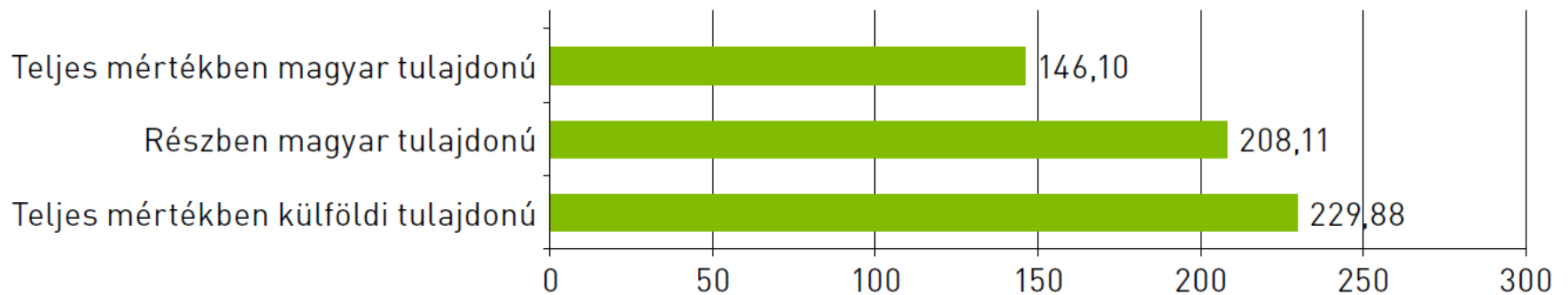
Frissdiplomás havi nettó átlagjövedelmek képzési terület szerinti bontásban

Frisssdiplomás havi nettó átlagjövedelmek a munkáltató tulajdonviszonya szerinti bontásban 1.

Frissdiplomás havi nettó átlagjövedelmek a munkáltató tulajdonviszonya szerinti bontásban 2.

Frissdiplomás havi nettó átlagjövedelmek foglalkozás szerinti bontásban

Foglalkozás (4 jegyű FEOR-kód alapján)	Havi nettó átlag-jövedelem (ezer Ft)	Esetszám	Std. Deviation
Szoftverfejlesztő	258,11	416	121,052
Üzletpolitikai elemző, szervező	255,61	118	117,714
Számviteli és pénzügyi tevékenységet folytató egység vezetője	248,83	179	127,581
Rendszerelemző (informatikai)	239,18	152	99,884
Kereskedelmi tervező, szervező	223,29	243	99,143
Gépészmérnök	222,39	287	100,909
Pénzügyi elemző, befektetési tanácsadó	222,19	327	94,864
Villamosmérnök (elektronikai mérnök)	219,31	149	79,683
Kontroller	214,66	239	88,802
Piackutató, reklám- és marketingtevékenység szervező, tervező	200,94	181	85,848
Jogász, jogtanácsos	194,77	169	97,535

A hallgatói siker titka

- Gazdálkodási vagy informatikai diploma / abszolutórium
- Munkavégzés a tanulmányok alatt
- Külföldi részképzés / tapasztalat
- Jó tanulmányi eredmény
- Munkavállalás külföldi tulajdonú / multinacionális cégnél

Bologna összefüggések

- 10 év elteltével nincs érdemi szakmai elemzés, a szubjektív vélemények dominálnak
- Bologna-célok: kétszintűség; mobilitás; minőségbiztosítás; európai kreditrendszer; diplomák egyenértékűsége
- Egyéb EU-célok: (méltányos) hozzáférés növelése; nemzetköziesítés; képesítési keretrendszer (tanulási eredmények); foglalkoztathatóság; elszámoltathatóság; társadalmi nyitás (harmadik misszió); ipari kapcsolat
- Megvalósítás: európai felsőoktatási térség
- Fájó hiány: kapcsolat az európai kutatási térséggel

Bologna összefüggések

- „Magyar Bologna”: összekeverednek a modernizálási, felzárkózási és „Bologna”-célok
- Ráarakódik: létszámcsökkenés; intézményfinanszírozási gondok; oktatói bérbefagyasztás; irányítási és menedzsment problémák
- Törvényi szint: főiskola-egyetem különbség elmosódása; szakok számának csökkentése; formalizált KKK-leírások; rendeleti túlszabályozás
- Végeredmény: mindenki frusztrált, erős a nosztalgia, megszépül a múlt; hiányzanak az értelmes kommunikáció fórumai és a kompromisszum készség